

2. Ноздріна Л. В. Якість життя населення в перехідній економіці України : автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. економ. наук : спец. 08.01.01 «Економічна теорія» / Л.В. Ноздріна. – Львівський нац. ун-т ім. Івана Франка. – Львів, 2001. – 24 с.

3. Узунов Ф. В. Оцінка рівня і якості життя населення : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук : спец. 08.09.01 «Демографія, економіка праці, соціальна економіка і політика». – Харків, 2004. – 20 с.

4. Felce D. Quality of life: its definition and measurement / D. Felce . - Res. Dev.Disabil. – 1995. V. 16 (1). P.51– 74.

УДК 159.923.5:331.548(043.2)

БАРЧІ Б. В., ДОБРА К. Ю.,
Мукачівський державний університет

РОЛЬ СПРЯМОВАНІСТІ ОСОБИСТОСТІ У ВИБОРІ ПРОФЕСІЇ

Особистість – складна цілісна структура, що включає в себе стійкі психологічні характеристики, які формуються під впливом соціальних факторів. Однією з головних складових є спрямованість особистості. Сьогодні питання про спрямованість особистості, її потреби, мотиви, інтереси ставиться на перше місце. Спрямованість особистості - це сукупність стійких мотивів, поглядів, переконань, потреб та устремлінь, орієнтувальних людину на певні поведінку і діяльність, досягнення щодо складних життєвих цілей.

Спрямованість особистості, як одна з центральних проблем, є предметом активного дослідження в психології. Існують різні точки зору щодо визначення спрямованості особистості. С.Л. Рубінштейн розглядав спрямованість як ієрархію потреб і інтересів, А.Н. Леонтьєв як особистісний смисл, В.Н. М'ясищев – як синтетичну і динамічну єдність суб'єкта, свідоме ставлення людини до середовища і до самої себе. Мельник О.В. розглядав цільовий компонент спрямованості особистості, у якій цілі займають центральне місце поряд із іншими компонентами спрямованості. Виявлені ним структура та функції цільового компонента спрямованості особистості дозволяють розглядати її як самостійний вид спрямованості особистості, що дає можливість діагностувати перспективи розвитку та саморозвитку особистості й здійснювати психокорекційну роботу [2].

Цікавою, на наш погляд, є позиція Реана А.А., який вказував, що спрямованість особистості – це соціально обумовлений вищий рівень особистості, що включає бажання, інтереси, схильності, прагнення, ідеали, переконання, світогляд [4].

Спрямованість завжди соціально обумовлена і формується в онтогенезі в процесі навчання і виховання, виступає як властивість особистості, що виявляється у світоглядній професійній спрямованості. Серед великої кількості життєвих рішень питання професійної спрямованості є найпершим і одночасно одним з найважливіших. Це перше, дуже важливе і самостійне рішення молоді потрібно приймати, опираючись не на свій власний досвід, який приходить з

роками, а скоріше, на уявлення про своє майбутнє і майбутнє суспільства, в якому прийдеться жити.

Спрямованість особистості – сукупність стійких мотивів, що орієнтують діяльність особистості і відносно незалежні від наявних ситуацій. Спрямованість особистості характеризується її інтересами, схильностями, переконаннями, ідеалами, в яких відображається світогляд людини [2].

Професійна спрямованість – розуміння і внутрішнє прийняття особистістю цілей і завдань професійної діяльності, а також співзвучних із нею інтересів, настанов, переконань і поглядів. Усі ці ознаки і компоненти професійної спрямованості є показниками рівня її сформованості в студентів. Вона характеризується стійкістю (нестійкістю), домінуванням соціальних або вузькоособистісних мотивів, далекою чи близькою перспективою [4].

С.П. Крягжде визначає професійну спрямованість як установку на розвиток особистості відповідно до вимог діяльності, що супроводжує все свідоме життя суб'єкта праці. Її можна охарактеризувати як фіксований на певному віковому етапі рівень цілісного процесу становлення особистості спеціаліста [3]. Професійна спрямованість особистості - це властивість, яка виявляється в активному і стійкому прагненні займатися певною професійною діяльністю, вдосконалюватися в ній.

Погляд на вибір професії як на частину життєвого самовизначення людини не обмежує активність суб'єкта вибору професії і, враховуючи весь спектр факторів професійного самовизначення, стверджує про індивідуальну ієрархію факторів вибору професії, що характерна для кожного індивіда. Всі об'єктивно існуючі фактори впливають тією чи іншою мірою на вибір професії, однак від особливостей вибору суб'єкта насамперед залежить, які фактори стають визначальними. Об'єктивно існуючі фактори являються лише можливостями, варіантами, а те, які з них і в якій комбінації стануть визначальними при професійному самовизначенні, залежить від особливостей конкретної особистості. Велике значення має суб'єктивний образ ситуації вибору, який може суттєво відрізнитися від об'єктивної картини в силу різноманітних причин.

Вибір професії – це не одномоментовий акт, а процес, що складається з ряду етапів, тривалість яких залежить від зовнішніх соціально-психологічних умов і індивідуальних особливостей суб'єкта вибору професії [1].

Особистісне самовизначення як психологічне явище виникає на межі старшого підліткового і раннього юнацького віку, потреба в якому, являє собою потребу у формуванні системи, у якій сконцентровані уявлення молодої людини як про себе (Я-концепція), так і про оточуючу дійсність. Я-концепція є одним з факторів професійного самовизначення старшокласника. Важливим є створення психологічних умов підготовки старшокласників до професійного самовизначення [1].

Таким чином можемо зробити висновок про те, що спрямованість особистості являється провідною інтегральною якістю, характерною рисою якої

є вибіркоче і мотиваційне ставлення індивіда до вибору професії відповідно до покликання її ідеалів, світогляду й інтересів.

Література

1. Барчі Б. В. Психологічні умови підготовки старшокласників до професійного самовизначення / Б. В. Барчі, О. І. Руснак/ Проблеми професійного становлення особистості: збірник тез доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції (Мукачево, 17-18 травня 2018 р.) / гол. ред. Т.Д. Щербан. – Мукачево : МДУ, 2018. – С. 89-91.

2. Жемера Н. Сутність та особливості процесу професійного самовизначення учнів старших класів / Н. Жемера // Трудова підготовка закладів освіти. – 2002. – № 4. – С. 26–30.

3. Крягжде С. П. Психология формирования профессиональных интересов / С. П. Крягжде. – Вильнюс : Мокслас, 1981. – 195 с.

4. Реан А. А. Психология личности. Социализация, поведение, общение / А. А. Реан. – СПб. : «Прайм-ЕВРОЗНАК», 2003. – 416 с.

УДК 159.99.923(043.2)

БАРЧІ Б. В., РОЗМАН С. В.,
Мукачівський державний університет

ЗАХИСНІ МЕХАНІЗМИ ПСИХІКИ У СТРУКТУРІ Я-КОНЦЕПЦІЇ ОСОБИСТОСТІ

Швидкі тенденції розвитку сучасного суспільства передбачають постійні ускладнення соціуму та збільшення його впливу на особистість – все це призводить до збільшення «тиску» на психіку. Інформаційна перенасиченість світу вимагає інтенсивного розвитку в особистості тих структур, які відповідають за ефективне пристосування до оточення. Однією з адаптаційних систем особистості є психологічний захист. Психологічний захист визначає суб'єктивний комфорт особистості в усіх ситуаціях напруженості, у професійній та побутовій діяльності.

Тракування психологічних захистів у напрямках психології є різностороннім. Так, неофройдизм визначає необхідність реалізації психологічних захистів при виникненні у суб'єкта почуття неповноцінності, загрози цінності і значимості особистості. Персоналістичні теорії (персоналізм) вважають психологічні захисти наслідком протиріч у структурі Я, кінцева мета захисного процесу – це досягнення згоди між реальними компонентами свідомості і Я-концепцією [3, с. 121-122].

Відомий український вчений Ложкін Г.В. розглядає захисні механізми як механізми, що не допускають у свідомість інформації, яка здатна травмувати людину. А Шадських Ю. та Піча В. вважають, що захисні механізми – це система внутрішніх регуляторів, що спрямовані на усунення негативних переживань, стану тривоги, дискомфорту, які травмують людину [1, с. 34].

Проблема психологічних захистів у структурі Я-концепції постає у працях багатьох зарубіжних учених: Абрахама К., Фройд А., Кляйн М., Еріксона Е. та ін. Серед вітчизняних дослідників потрібно зазначити таких

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>